

בעזהש"ת

חשבת'י דרכי

שיחות

הרב אהרן מנחם ארלנגר שליט"א

שיעור בספר חובות הלבבות

'כל המרבה לספר'

שיחת הכנה לפסח

מהות מצות סיפור יציאת מצרים

גליון כ"ז • חג הפסח תשפ"ד

זמני ומיקום השיעורים

שיעור בספר חובת הלבבות

יום ב' בשעה 21:45 בית משפחת גוטליב רחוב צירלזון 28 בני ברק

שיעור בספר מסילת ישרים

יום ג' (אחת לשבועיים) בשעה 21:00 בית משפחת גומבו רחוב שרי ישראל 7 ירושלים

שיעור דו שבועי לבהורים

יום ג' (אחת לשבועיים) בשעה 22:30 בית המדרש קאליב (כנ"י) רחוב חנה 23 ירושלים

כל הזכויות שמורות
למערכת 'חשבתי דרכי'
רחוב בלוי 8 בני ברק

להערות והארות, והצעות לייעול
ניתן לפנות בדוא"ל:
chishavtideerchy@gmail.com

לקבלת הגליון בדוא"ל מידי חודש בחדשון,
ניתן לפנות לכתובת הנ"ל.

האזנה לשיעורי הרב ארלנגר שליט"א
בטלפון: 072-3324300
או במערכת שעי"קול הלשון: 073-2951550

שיעור בספר חובות הלבבות

פתיחת שער היחוד - שיעור שביעי

ז' סיון תשפ"ב

☪ אהבת ה' מתוך הכרה ובהירות ☪

ואחר שחיבנו להאמין ולקבל שלשה הענינים האלה אשר זכרנו, נעתק מהם אל מה שאנו חייבין לחבר אליהם, והוא אהבת הקל בלב שלם בסתר ובגלוי פנפשונו ובמאודנו, כמו שאמר (דברים ו, ה) "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך", ואני עתיד לבאר הענין הזה בשער אהבת הקל בעזר הצור.

התורה מצווה לנו 'ואהבת את ה' אלקיך', אחר כך אומרת 'בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך', אלו הן מדידות של האהבה. בהתחלה כאשר אדם מתחיל להתעסק עם אהבת ה', הוא חושב שהוא כבר אוהב, אחר כך הוא זוכה להגיע לאהבה עמוקה יותר, והוא אומר לעצמו: היכן הייתי עד עכשיו?... וכן הלאה והלאה.

כאשר אדם שרוי בנועם והכל הולך לו למישרין, ודאי שליבו מתרונן והוא חש אהבת ה' בליבו - כמובן אם הוא איש מכוון. אך כאשר המצב הוא לא של נועם, אלא של מצוקה, ואז הוא קצת מתבלבל מן האהבה שבו, אזי כנראה שהאהבה שלו אינה שלימה. חסר אצלו בחלק התודעה של האהבה; הוא לא יודע למה הוא אוהב, והאם הוא באמת אוהב, או שמא כל האהבה היא כי הקב"ה גומל לו טובה וכדומה. לפי זה מובן ש'בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך' אלו הן ממדים ועמקים שהאהבה צריכה להגיע לשם.

כמובן שכמו כל שאר הדברים הרוחניים, יש אין ספור דרגות בעניינים אלה. יש אחד שפתאום נהיה לו נזק של שלושת אלפים שקל, נניח שהוא אברך צנוע ועדין, הוא לא יגיד: ריבונו של עולם, בדיוק אותי אתה דופק... הוא רק

יגיד: ריבוננו של עולם, איני מבין למה... אבל אם הוא באהבה שלימה זה כבר משהו אחר.

הרבה פעמים אהבת ה' מגיעה אצל האדם מתוך מצוקה, האדם מברר לעצמו אני מאמין או לא מאמין? אני אוהב, אני לא אוהב? למה אני אוהב? האהבה צריכה לבוא מתוך הכרה ובהירות.

אין זה דבר פשוט, לדבר על זה אפשר תמיד, וגם כעת אני יכול לחקות את עצמי ולדבר על זה, אך למעשה צריך להיכנס למצב הזה. האהבה היא תכונה בנפש, כאשר האדם משיג את מה שצריך להשיג, מתוך זה האדם אוהב.

יש לפעמים ובפרט בדורות האחרונים אנשים שאור הנשמה מאיר בהם, ואם הם זוכים לאור האהבה זה ודאי נהדר, אבל אין זה מגיע לאותו מקום של אהבה המגיעה מתוך התבוננות והכרה ומחיבור פנימי. אדם מבין ויודע, מרגיש וחווה שכל ההוויה וכל החיים שלו, כל יכולת התחושה שלו, כל השכל שלו וכל הזמן והמקום הכל הוא מציאות ה'. אין הוא יודע זאת באמירה בעלמא או בדקלום כמו תוכי מדבר, אלא הוא באמת הבין זאת ועסק בזה עד שזה נחקק אצלו, אז במעט קט הוא מגיע לחיבור הנכון.

ואז אפילו אם האהבה הזאת נפגשת עם מצב של מצוקה, האהבה תגבר עליה. הוא יעמיד את עצמו במקום באמת של אהבה, והוא יחוש אהבה מצד אחד וכאב מצד שני, וכאשר הוא יגדל עוד יותר הוא יוכל להעצים את האהבה, עד כדי כך שהכאב יעמוד בצד, וכידוע המעשה עם הרבי ר' זושא מאניפולי זי"ע, שאמר שאינו יודע לפרש מאמר חז"ל (ברכות לב) חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, כאשר הוא לא ידע צער מעולם.

☪ החיוב לזכור את מצות אהבת ה' המוטלת עליך ☪

ואחר כן נעתק (- פנה מעניין אחד לעניין אחר) מהם להזהיר על חובות הלבבות באמרו "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוה היום על לבבך", וצוה לומר, שתדביקם אל לבך, ותאמין בהם במצפונך.

אחרי שאמר 'ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך', מה מוסיף עוד באמרו 'והיו הדברים האלה על לבבך'. אלא שהציווי כופל את עצמו, הקב"ה מצוה אותנו לדעת שהוא אחד, הוא האלקים שלנו והוא ברא אותנו, ושנאהב אותו בכל

לב בכל נפש ובכל מאד. אחרי הצייווי הזה שוב הוא מצוה עלינו שהצייווי הזה לא יסור מאיתנו, שנזכור תמיד שאנו מצווים באהבה הזאת.

לפעמים אדם לא יכול להיות עסוק באהבה, הוא לא בעניין הזה כעת, כגון כשהוא עסוק עם משהו שטורד את דעתו, או שהוא בקטנות המוחין, הוא עצוב כעת, עליו ממשיך הצייווי ואומר: 'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוין היום על לבבך', שים לב! תן דעתך לצייוויים שצייויתי עליך.

משום שאין ספק שמצות 'ואהבת בכל לבבך ובכל נפשך' היא מצוה המטילה עלינו לעסוק באמצעים של האהבה, אך להגיע לאהבה זה עניין יותר של הכשרה נפשית, אם אדם הוא מחובר והוא ברוגע ונועם, יכול לזכות לאהבה. אדם לא יכול להיות כל הזמן באותו מצב, רק אם הוא אדם גדול, ועל כן התורה מצווה, בכל זאת אל תסיח דעת מהחובה הזאת.

❦ מצות העברת האמונה והתורה לבנים ❦

ואחר כן נעתק מהם אל מצוות האבירים, שהם פוללים הידיעה והעשייה, כמו שנאמר: "וּשְׁנַנְתֶּם לְבַנְיָהּ וּדְבַרְתֶּם בָּם", שאם לא יהיה לה בן, אל תשים הבן עלת קריאתה אותם.

תצוה ותעביר זאת לבנך, אך לא בשל זה מצווה אתה ללמוד תורה, גם אם אין לך בן אתה חייב. מה הוא החיוב הזה של 'ושננתם לבניך ודברת בם'? 'ודברת בם' עדיין יכול להתפרש שמדבר על העסק של האהבה, אך בחז"ל (ספרי לה. וימלא יט.) נראה שזה הולך על דברי תורה. ועל כל פנים, המחבר כאן מפרש שזה עולה על יחוד ה' ומצוות האהבה המדוברים בפסוקים הקודמים.

הרמב"ם (ספר המצוות מ"ע ג') כותב: וכבר בארנו שזאת המצוה גם כן כוללת שנהיה קוראים לבני האדם כולם לעבודתו יתעלה ולהאמין בו, וזה שאתה כשתאהב איש אחד תספר בשבחיו ותרבה בהם ותקרא בני האדם לאהוב אותו, וזה על דרך משל כן כשתאהב אותו יתעלה באמת כאשר הגיע לך מהשגת אמיתתו אתה קורא בלי ספק הסכלים והפתיים לדעת ידיעת האמת אשר ידעתו. ולשון ספרי 'ואהבת את ה'' אהבהו על הכריות כאברהם אביך שנאמר (בראשית יב ט) ואת הנפש אשר עשו בחרן, ורצה לומר כמו שאברהם מפני שהיה אוהב כמו שהעיד הכתוב 'אברהם אוהבי' וזה בעוצם השגתו קרא בני האדם להאמין בשם מרוב אהבתו, כן אתה אוהב אותו עד שתקרא אליו בני האדם.

כי כשאדם אוהב מישהו והוא מוצא חן בעיניו, הוא ממחר לספר בשבחו לכל מי שמכיר, ממילא דבר זה הוא מתנאי האהבה. נמצא ש'ושננתם לבניך ודברת בם' זה עוד עומק באהבה. ודאי שיש ציווי להעביר לילדים, אבל רצף הדברים מורה שכל כך תדע ותבין ותשיג, עד שתקיים 'ושננתם לבניך'. ועל זה מדגיש המחבר ש'ודברת בם' בא להשלים את העניין, שלא בגלל שיש לך ילדים נאמר ציווי זה, אלא זוהי הצורה של אהבת ה'.

סיפרו לאחרונה, על יהודי שנכנס אל הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן זצ"ל לשאול אם הוא חייב ללמוד עם הילדים שלו, כי יש לו את הלימודים שלו והוא מצליח בהם ואין לו פנאי מיותר ללמוד עמם. ענה לו הרב שטיינמן: אתם פטורים. כשהוא פנה לצאת קרא לו הרב ואמר לו: אתם פטורים מכל המצוות... מה הפירוש בזה? אדם נכון, הילדים שלו זה חלק ממנו, ולאידך גיסא, יש אנשים שנולדו להם ילדים והם מהווים אצלו סוג של בעיה.

הילדים שהקב"ה נותן לנו, זה בעצם הדבר הכי עליון שאפשר לתת לנברא. הקב"ה נתן לנו לייסד את עם ישראל, את הברייה הנבחרת ביותר - 'בצלמינו כדמותינו'. אדם שממשיך הלאה את האמונה ואת האמת בעולם. אז אם אדם יודע כזה דבר סודי, דבר עצום כל כך כמו 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד', פשיטא שאת הדבר החזק הזה הוא רוצה לגלות לילדיו. מי שלא כל כך בוער לו הילדים שלו שהם יהיו כמו שצריך, זה צריך עיון עליו, ולא בשביל 'שהילדים שלי יהיו למדנים או חשובים', שזה גם טוב אבל זה גם קצת עצוב, אלא כי הדבר הכי נכבד אצל האדם זה הילדים שלו, שהם יידעו את האמת, שהם יידעו את הסוד של העולם.

מי שלא מרגיש כך, הוא כנראה מאד טרוד, או שהוא אדם לא מכוון. כאשר אדם מתחיל להסתכל על הדבר הזה, הצורה שהם יהיו זה תקוות חייו, שמציאות ה' בעולם תעבור לילדים.

ודאי שכל אחד היה רוצה שיהיה לו בן עם כישרונות של ה'שאגת אריה'... וטוהר הלב של הרבי מבעלזא... ועם הקול היפה של יוסל'ה רוזנבלט אולי... וכל מיני דברים, אבל לא על החלומות הללו אנו מדברים... אדם צריך ורוצה להעביר את האמונה, כמו שכתוב בישעיה (למ ט) אב לבנים יודיע אל אִמְתָךְ.

[אולי ארחיב את הדיבור מעט על זה, כי אני מבחין שזה נשמע דברים רחוקים:]
היום אנשים מאד מאד טרודים, במחוזותינו יש הרבה לחץ, האדם באופן

רגיל לא רגוע, לא בנחת רוח וישוב הדעת, לא בשלוה ורוגע, הוא עסוק תמיד עד למעלה ראש, הוא רץ ודעתו מיטרפת עליו.

אדם שהוא רגוע ומיושב, צריך לאהוב את הילדים שלו. לא אהבה מהסוג של: 'אוי ואבוי למי שיתחיל עם הילדים שלי...' אלא אהבה אמיתית של אב לבן. כל אחד צריך לברר זאת לעצמו, ומי שכבר יודע לקרוא בלי ניקוד... יכול להבין את הדבר הזה, כשהוא ברוגע ובנחת רוח ומנהל בית.

אך לא כן מי שמנהלים לו את הילדים, הוא שולח אותם למוסדות, מוסר את ילדיו למשגיח או לראש ישיבה ואומר להם: תחזיר לי אותו מחותן, מאורס על כל פנים... אין לו כח להתעסק בגידול שלהם... אתה איש מסכן! אין לך ילדים. בטעות נולד לך...

אדם שלם, אדם שמעמיד את עצמו להיות במקום ראוי ונכון, את מה שהוא יודע הוא רוצה להעביר זאת בכל ליבו לילד - אל הדור הבא. זה השורש והיסוד של דברי הראשונים שאין אדם מנחיל שקר לבניו (ראה רמב"ן דברים ז, ט). בימינו אדם יכול להנחיל שקר לבניו! למה? כי גם הוא לא מאמין בכלום. יש לו ילדים כי לכולם יש, הוא לא בן אדם בכלל...

אדם שמכלכל ומנהל את עצמו כמו שאדם צריך להיות, הוא מכיר את התורה, את הבורא ומתוך זה הוא יודע את עצמו, יודע את סביבתו ואת ביתו, ומהמקום הזה הוא מגדל את הילדים שלו - אדם כזה רוצה להעביר להם את המיטב.

למה יש כל מיני מצבים וכל מיני בלבולים? איני יודע אם האדם הפרטי יכול לתקן את הבלבולים הקהילתיים החברתיים והעדתיים, אלו קלקולים שקורים, והם חלק מהקלקולים של העולם. אבל האדם שהוא כן בר דעת, שהוא כן יכול להחזיק את המושכות ולהסתכל בתורה איך זה צריך להיות, אזי אבא מלמד אמונה את הילד, מלמד את המצוות, מחבב עליו את התורה, זהו חלק מתפקיד האבא.

ואם - כמו שמצוי פעמים רבות - האבא לא לימד זאת את עצמו, אז הוא צריך קודם לעשות לעצמו בר מצוה, אחר כך הוא ילמד את ילדיו... אין זה מצחיק

בכלל, זה מאד מאד לא מצחיק! יש הרבה דברים שמונעים מאיתנו היום להיות במצב מספיק, כדי להעביר את הדברים כמו שצריך. יש קושי גדול ובלבול גדול וכן הלאה והלאה.

ועל כל פנים ה'ושננתם לבניך' הטבעי שהתורה דורשת מאיתנו הוא, שכשאדם יודע את הסוד של העולם בראש ובראשונה הוא מנחיל זאת לילדים שלו.

❦ העסק התמידי בידיעת ה' ואהבתו ❦

ואחר פן אמר: "בשבתך בביתך ובכלתך בדרך ובשכבך ובקומך", שאין נמנע מן הלב ומן הלשון מה שהם חייבין בו, כמו שאפשר לנמנע משאר האברים, פאשר הקדמנו מחייב מצות הלבבות תדיר בפתיחת הספר הזה.

כלומר, תמיד תהיה עסוק בליבך באהבה הזאת, בידיעה הזאת ובשימה על הלב. למה הוא מדגיש 'בשבתך בביתך ובכלתך בדרך'? כי כל דבר אחר - דבר מעשי, פעם אתה יכול ופעם לא, כגון כשאדם טרוד במשהו או עוסק במשהו בידיו, אבל לשים על הלב תמיד אפשר, מצוות התלויות בלב, הלב תמיד פנוי לעשותן.

וקל זה להזהיר על מה שהקדים במאמר: "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוה היום על לבבך", שתהיה רגילות לשוננו בהם תמיד מביאה לידי זכרון הלב, ולא יפנה לבבו מזכר האלקים תמיד.

כל הזמן תדבר על האהבה הזאת והדיבור על זה אכן יוליד בך את האהבה. זאת אומרת כך, כאשר אתה כבר אוהב, אינך צריך באותה שעה לדבר על זה, כי אתה כבר אוהב, אבל הציווי הוא להיות עסקו בזה, שזה יהיה שגור על לשונך. שאהבת ה' תהיה השיח המרכזי שלך.

בענין המאמר 'האמנתי כי אדבר' (עפ"י תהלים קטו, י), מי שחושב שאין חזקתו 'לחזור ולשנן) אמונה, הכוונה לדקלם ולהגיד עוד פעם ועוד פעם, עליו לדעת שזה לא עוזר ולא יעזור שום דבר. רק אדם שמפעם לפעם חווה אמונה, חוה חיזוק בדברי רוח כגון פסוק מסוים, או מאמר או איזשהו הבזק רוחני שהיה לו, כאשר הוא חוזר על זה, אולי הוא יביא על עצמו את ההארה הרוחנית שהיתה לו.

אבל לא זה מה שכתוב כאן, כאן כתוב משהו אחר. שתדע את הדבר ותחוזה אותו וכל הזמן תתעסק בו. כמו שאמרנו קודם, להעלות את השיח, שהשיח יהיה בעניין הקב"ה והאהבה שלו וההרגשה כלפיו.

וְזֶה הוֹמָה לְמָה שֶׁאָמַר דּוֹד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם (תהלים טו, ח): "שְׁוִיתִי ה' לְנֶגְדֵי תְמִיד", וְאָמַר הַפְּתוּב (דברים ל, יד): "פִּי קְרוּב אֵלֶיךָ הַדְּבָר מְאֹד בְּפִיהַ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ".

כשאתה שם וזה בלב שלך, אינך צריך לדבר על זה, אבל כשאתה ליד זה, דבר על זה. תחשוב על זה ותטחן את זה.

שיהיה שם שמים שגור על פיו, אך במובן האמיתי של הדברים, לא כמקובל אצלנו, אומרים היום 'אם ירצה ה'' כי צריך לומר כך. איני יודע אם מישהו אומר בעזרת ה' כי הוא חושב שזה אכן בעזרת ה', זהו סוג של דיבור המורגל במחננו, עד שניתן לשמוע גם משפטי איום כאלה: 'אני - בעזרת ה' - אראה לך מה זה!'...

אנחנו נוגעים בדברים שהם ממש דרגות גדולות, ומללמוד את זה לבד, זה לא קורה, ממש לא. הלימוד הוא רק בשביל לדעת עד היכן החיוב של הדברים. צריך להיות כל הזמן עסוקים עם הקשר הזה.

☪ עומק המשמעות של מצות תפילין ומזוזה ☪

וְאַחַר כֵּן נִעְתַּק מִחֻבּוֹת הָאֲבָרִים אֶל מַה שֵּׁיִשׁ בּוֹ מַעֲשֵׂה בְלִבָּד, וְשִׁמְהוּ ג' חֻלְקִים בְּאֶמְרוֹ: "וְקִשְׁרַתֶּם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטַטְפֹּת בֵּין עֵינֶיךָ, וּכְתַבְתֶּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ", וְהֵם: תְּפִלָּה שֶׁל יָד, וְתְפִלָּה שֶׁל רֹאשׁ, וְהַמְּזוּזָה. וְכֻלָּם גּוֹרְמִים לְזַכֵּר אֶת הַבּוֹרָא וּלְאַהֲבוֹ בְּלֵב שְׁלֵם, וְלִכְסֹף לוֹ.

אנחנו מניחים תפילין בכל יום ועוברים על יד המזוזה, יש הרבה מעם ישראל שבכל פעם שעוברים ליד מזוזה מנשקים אותה (ראה פרישה יו"ד סי' רפה א). כאשר נסתכל בהסתכלות אמיתית על מצות תפילין של יד ותפילין של ראש ומזוזה, נבין שהמצוות האלה הם פשוט אזיקים! לא אזיקונים אלא אזיקים גדולים וכבדים.

הרי מצות תפילין צורתה לכתחילה ללכת עם תפילין כל היום, מלבד בזמן שאדם אוכל או עושה צרכיו. מה שאיננו הולכים כל היום עם תפילין הוא מין קולא, מפני שקשה להיזהר בגוף נקי ובהיסח הדעת (שו"ע 167 ס"י לו ס"ג).

נתבונן מה הם התפילין הללו, שאמורות היו להיות על האדם כל היום. ה'מחשבים' של האדם, המניעים את החויות ואת ההבנות של האדם, אלו המח והלב, המח הוא מקום משכן התודעה והלב משכן הרגשות. והתורה מצווה שאדם יכתוב את ד' הפרשיות, קדש והיה כי יביאך, שמע והיה אם שמוע, הכוללות את עניין יציאת מצרים, שזה יחוד ה', אמונת החידוש ושכר ועונש, שכל זה יהיה כתוב על התודעה והלב שלנו ולא יסור משם, רק כלילה כשאדם הולך לישון הוא מוריד את התפילין.

ומה היא מצות מזוזה? אם אדם היה רוצה להמציא פטנט לזכור דבר מה, היה כותב זאת לעצמו. ה' אומר תכתבו זאת על הקירות, על הדלתות. כל פעם שאדם נכנס ויוצא הוא רואה את האמת הזאת, כמבואר ברמב"ם (הלכות מזוזה פ"ו סי"ג): חייב אדם להזהר במזוזה מפני שהיא חובת הכל תמיד, וכל זמן שיכנס ויצא ויפגע ביחוד השם שמו של הקב"ה ויזכור אהבתו ויעור משנתו ושגיותו בהבלי הזמן, וידע שאין דבר העומד לעולם ולעולמי עולמים אלא ידיעת צור העולם, ומיד הוא חוזר לדעתו והולך בדרכי מישרים. עכ"ל.

זאת אומרת, שהרמה שהקב"ה רוצה שנוכור אותו, היא רמה של מאה פלוס - אחוזים. האימון והדרישה שהקב"ה מאמין באדם הם לגמרי. זהו מוסר השכל נמרץ מאד, וכשאדם יתבונן בדבר הזה הוא ישתומם, איך הקב"ה רוצה אותנו ואיזה דרישות הוא דורש מאיתנו.

המחבר מתייחס כעת למצוות המעשיות הכתובות בקריאת שמע, אבל האמת היא שהמצוות המעשיות האלה יש בהן מסר פנימי מהדהד ותובע עד שאי אפשר לעמוד בזה.

וּכְמוֹ שֶׁאָמַר הַפֶּתוּב בְּחֻקֵי זְכוּרֹן אֶהְיֶה בְּיָמֵינוּ (שיר השירים ח, 1): "שִׁימוּנֵי כְחוֹתֵם עַל לִבְךָ פְּחוֹתֵם עַל זְרוּעֶיךָ כִּי עֵצָה כְּמוֹת אֶהְיֶה קִשְׁיָה כְּשֶׁאֹל קִנְיָה", וְאָמַר (ישעיה מט, טו): הֵן עַל פְּפִים חִקְתִּיהָ, וְאָמַר (תנ"י ב, כג): אֶקְחָה זְרָבָבֶל בֶּן שְׂאֵלֵתִיאל עַבְדִּי נָאם ה' וְשִׁמְתִּיהָ פְּחוֹתֵם, וְאָמַר (שה"ש א, יג): "צְרוּר הַמֹּר דּוֹדִי לִי בֵּין שְׂדֵי יְלִין". וְשֵׁם אוֹתָם שְׁלֶשָׁה, כְּדֵי שְׂיֵהִיו

חֲזִיקִים וְקִיָּמִים יוֹתֵר, כַּאֲשֶׁר אָמַר הַחֶכֶם (קהלת ו, יב): "וְהַחוּט הַמְשֻׁלָּשׁ
לֹא בַמַּהֲרָה יִנָּתֵק".

וְהַפֶּרֶק הַזֶּה כּוֹלֵל עֲשָׂרָה עֲנִינִים: חֲמוּשָׁה מֵהֶם רִוְחָנִיִּים, וְחֲמוּשָׁה מֵהֶם
גְּשָׁמִיִּים, וְהַרְוִיחָנִיִּים - תְּחִלָּתָם שֶׁהַבּוֹרָא נִמְצָא (כלומר, שיש כזה
דבר; יש מציאות שמחוללת את ההוויה, וזה שמע ישראל - ה').
וְהַשְּׁנִי, שֶׁהוּא הָאֱלֹקִים. וְהַשְּׁלִישִׁי, שֶׁהוּא אֶחָד. וְהַרְבִּיעִי, שֶׁנֶּאֱהָבָהוּ.
וְהַחֲמִישִׁי, שֶׁנֶּעֱבְדָהוּ בְּלֵב שָׁלֵם. וְהַחֲמוּשָׁה הַגְּשָׁמִיִּים - תְּחִלָּתָם
"וְשִׁנְנָתָם לְבָנִיָּה". וְהַשְּׁנִי "וְדַבְּרָתָ בָּם". וְהַשְּׁלִישִׁי, "וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת
עַל יָדָהּ". וְהַרְבִּיעִי, "וְהָיוּ לְטֹטְפַת בֵּין עֵינֶיהָ". וְהַחֲמִישִׁי, "וּכְתַבְתָּם
עַל מְזוּזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ".

וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוּם לְבִרְכָה (ברכות יג, א): לְמָה קִדְּמָה "שְׁמַע" לְ"וְהָיָה
אִם שָׁמוּעַ", כְּדִי שִׁקְבַּל עָלָיו עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם תְּחִלָּה, וְאַחַר כֵּן יִקְבַּל
עָלָיו עַל מְצוֹת. וְעַל כֵּן רָאִיתִי לְהַקְדִּים "שַׁעַר הַיְחִוּד" עַל שְׂאֵר שַׁעְרֵי
הַסֶּפֶר הַזֶּה.

☪ קיום מצוות מתוך הכרה וידיעת ה' ☪

אמרנו כבר אין ספור פעמים, אבל נאמר זאת שוב. אנחנו ב"ה התגדלנו וחונכנו
על ברכי עבודת ה' וקיום המצוות, לכן אנחנו בטבענו מקיימים מצוות,
כמעט מגיל אפס. ילד בקושי יודע לדבר, כבר אומרים איתנו ברכה, אחר כך
כשנעשה בר מצוה מניחים לו תפילין ושולחים אותו לשיבה. זו היא מצות חינוך
שחז"ל קבעו, אבל זה גורם שחלק העשייה של המצוות, הוא יהיה החלק החזק
והדומיננטי בחיבור שלנו אל המצוות.

כאשר אדם מתבגר, הוא כבר שייך ל'ידיעת היום והשבות אל לבבך' הוא צריך
להתחיל לעשות את כל המצוות מבפנים החוצה. עד אז עושים מהחוץ
פנימה, העשייה חזקה ואדם מתמיד בעשייה והוא רגיל בה. גם אם לפעמים הוא
מכוון יותר בקריאת שמע ולפעמים פחות, החלק המעשי 'דופק' יום אחר יום.
אבל החלק הנפשי - רוב האנשים לא מגיעים לזה בכלל, כי פשוט אין סיבה
להגיע לזה בכלל; הרי לומדים או מתפללים, אך להגיע לחלק הפנימי - למה?

שיעור בספר חובות הלבבות

מצות 'ואהבת' מה אתה רוצה? אני כן אוהב, אני לא אוהב? לפעמים אני אוהב - ביום טוב... כשבא לי הנעימות, אני מאד אוהב, מה אתה רוצה שאעשה? הוא לא מודע בכלל שיש כזה עולם. מאיפה יידע שיש כזה עולם??

מגיע זמן וגיל, כשאדם מתבגר - כל אחד לפי דרגתו, והוא צריך להתחיל להכיר את הבורא, עד שבמשך הזמן עליו לעשות את המצוות מתוך הכרת הבורא. להמיר את המציאות שלו, שלא להרגל והחינוך יפעילו את החושים ואת האיברים שלנו למצוות, אלא ידיעת ה' והכרת הבורא היא זאת שתניע בנו את המנוע לעשות מצוות.

יש באדם מחשבה דיבור ומעשה, שהם לבושי הנפש כמו שמבואר בתניא (פ"ד). המעשה הוא החלק התחתון, הדיבור הוא החלק האמצעי והמחשבה היא החלק הפנימי והעליון. וכמה שאדם עושה את המצוות באופן יותר פנימי ויותר נוגע בחלק הנפשי שלו - בחלק ההכרה והחיבור - אז זה יוצא מגדר פעולה לגדר השכלה, ושוב מגדר השכלה לגדר של חשק ואהבה, עד שהוא נעשה 'סיפור נלהב' של הכרה ורוממות ה'.

וְצִרְיָהּ שְׂאֵבֶאֱרָא עֵתָהּ מֵעֵינֵי הַיְחֻד בְּלֵב שְׁלֵם עֲשֶׂרָה עֲנִינִים. הָרֵאשׁוֹן,
מֵה גֵדֵר הַיְחֻד בְּלֵב שְׁלֵם.

יחוד ה' בקצרה הוא, שאם אדם לא מבורר אצלו שהבורא הוא אלקים, שליט, יחיד בהווייה והכל ממנו ממש, אז הוא לא יכול לעבוד אותו. כי השעבוד אליו היא כפי היכולת שלו, ואם יש עוד מישהו שיכול להתערב, זה כבר לא אחד.

וְהַשְּׁנִי, עַל פְּמֹה חֲלָקִים מִתְחַלֵּק עֵינֵי הַיְחֻד. וְהַשְּׁלִישִׁי, אִם נִתְחַיֵּב לְחַקֵּר עָלָיו בְּדַרְךְ הַעֵינֵי, אִם לֹא. וְהַרְבִּיעִי, אִיךָ דָרַךְ מִחֻקְרוֹ, וְזֶה אָנוּ צָרִיכִין לְדַעַת תְּחִלָּה קֹדֶם שְׁנַחֲקֵר עַל הַיְחֻד. וְהַחֲמִישִׁי, לְבַרֵּר הַהַקְדָּמוֹת אֲשֶׁר יִתְבָּרַר מִהֵן כִּי יֵשׁ לְעוֹלָם בּוֹרָא בְּרָאוּ מֵאִין. וְהַשְּׁשִׁי, הֵיאֵךְ נְבִיאִים לְקִים מְצִיאוֹת הַבוֹרָא. וְהַשְּׁבִיעִי, לְהַבִּיא רְאִיּוֹת שֶׁהוּא אֶחָד. וְהַשְּׁמִינִי, לְבַאֵר עֲנִינֵי הָאֶחָד הָעֵבֶר וְהָאֶחָד הָאִמֵּת. וְהַתְּשִׁיעִי, שְׁהָא-ל יִתְבָּרַךְ אֶחָד אִמֵּת וְאִין אֶחָד אִמֵּת זִילְתּוּ. וְהָעֲשִׂירִי, בְּמַדּוֹת הָאֱלֹקִיּוֹת הַמְשַׁכְּלוֹת וְהַתְּיֻבוֹת, וְהַפְּנִינִים אֲשֶׁר יִתְבַּאֵר מֵהֶם לְקִיָּמָם לֹא וְלְהַרְחִיקָם מִמֶּנּוּ.

אין בזה הרבה תועלת להאריך בזה עכשיו, באופן כללי הרי הראשונים הרחיקו את הפילוסופיה, ורבינו בעל חובות הלבבות כן השתמש בה, אמנם לא הרבה אלא כדי לברר את הדבר הזה - מציאות ה' ושהוא אחד ואת כל המסתעף מזה, כי בזמנו היה מאד מצוי להוכיח דברים בדרך הפילוסופיה.

כאשר מוכיחים דברים דרך השכל, זה מוליד באדם ישוב הדעת, זה כמין 'מכה' של בהירות ותוקף עז, אך להיכנס לכל המחשבות האלה, לאו כל מוחא סביל דא, אלא אם כן יכנס לזה וישקיע ללמוד זאת היטב ולשנן זאת.

מללמוד זאת בשיעורים, כפי הנראה אין הרבה תועלת, ואולי נלקט מתוך הפרקים הבאים נקודות שיכולות להביא את הבהירות הזאת.

כשאדם עומד לקיים מצוה והוא רוצה להרחיב את הדעת, הוא לא ימצא הרבה תועלת בשער היחוד, אבל כשאדם הוא במצב שהשכל שלו רעב וצמא להבין את הדברים, בצורה כזאת שהגוף והשכל האנושי גם הם ישתכנעו, וכך הוא לומד את הדברים האלה, זה מוסיף לו כל כך עוצמה ועוז, עד שהוא מקיים את כל המצוות ממקום הרבה יותר חזק.

היום, שחכמת הקבלה התפשטה בעולם, ניתן להשיג שם מה שהיה אפשר לראות על ידי הפילוסופיה ועוד כהנה וכהנה - אם אדם יודע לראות. כי גם בקבלה, אפשר ללמוד זאת מבחון, הבנות של הסכמות, אבל מי שיודע לעלות ולהבין מזה באמת עניין סדר ההשתלשלות, איך הוא אמר ויהי הוא ציווה ויעמוד, זה גם יכול לקרות לו ועוד יותר ויותר, ה' יזכה אותנו.

'כל המרבה לספר'

הבנת מהות המצוה של סיפור יציאת מצרים
שיעור הכנה לפסח - ערב שבת הגדול תש"ע

☪ סיפור יציאת מצרים במהות ולא במעשה גרידא ☪

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים (פסחים פ"י מ"ה), ואפילו כולנו חכמים, כולנו נבונים, כולנו זקנים, כולנו יודעים את התורה, מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח (הגש"פ).

מידי שנה בשנה יושב כל יהודי בליל התקדש חג ומספר ביציאת מצרים. מרחיבים את הדיבור ועושים שינויים כדי שישאלו התינוקות. אולם מיותר אפילו לציין, שעיקר ענין יציאת מצרים זה לא הסיפור החיצוני - שהיינו במצרים ויצאנו. עיקר המכוון הוא סיפור פנימי. אם האדם רק מספר שהיינו במצרים ויצאנו משם, אבל הוא לא יודע מה זה נקרא להיות במצרים - סיפור היציאת מצרים שלו חיצוני ומוגבל מאד.

ניתן להביא לזה דוגמא מענין התפילה. אנשים שאינם שמים לב או אינם מתבוננים בעומק, אף שאומרים שלוש תפילות בכל יום, בקושי נחשב שהתפללו. אמנם אף אם יצאו ידי חובת תפילה בכך שאמרו את המילים הנכונות וקיימו בכך את גוף המצוה, אבל את עיקר המצוה, את הענין של המצוה, ממש לא קיימו.

בפרט לפי דברי רבי חיים מבריסק שדייק מלשון הרמב"ם (הלכות תפילה פ"ד ה"א) שהכוונה שצריך האדם לכוון בתפילתו כעומד לפני המלך, היא מעצם מעשה התפילה ואם אינו רואה את עצמו שעומד לפני ה' ומתפלל אין זה מעשה תפילה, הוא לא היה בתפילה הוא רק אמר את המילים והיה בחיצוניות של התפילה.

כמו כן כאשר אדם מספר ביציאת מצרים ומקיים בגופו את כל מצוות הלילה הקדוש הזה, אין ספק שאמנם קיים את גוף המצוה, אבל את מהות המצוה הוא לא קיים.

[וראה מה שכתב המהר"ל בגבורות ה' (סו"פ סב) בטעם למה אין מברכים על ההגדה שהרי מצוה לספר ביציאת מצרים, דכיון שעיקר סיפור יציאת מצרים תלויה במחשבת הלב, וברכה לא שייך אלא במצוה שעיקרה הוא במעשה, כמו הלל ומגילה שיוצא גם אם אינו מבין מה שאומר, אך בסיפור יציאת מצרים אינו יוצא אם אינו מבין מה הוא אומר].

◌◌ הגיע זמן קריאת שמע של שחרית ◌◌

ובכן, בכדי לדעת ולהבין את מהות המצוה, צריך קודם כל לדעת מהו ענין מצרים ומה היא יציאת מצרים, ולא רק לדעת ולהבין אלא ממש לראות את עצמו, עד כדי כך שהסיפור יפעל בנו מה שסיפור יציאת מצרים צריך לפעול בנפש האדם, כדברי בעל התניא (לקו"א פמ"ו): בכל דור ודור וכל יום ויום, חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים, והיא יציאת נפש האלוקית ממאסר הגוף משכא דחויא, להכליל ביחוד אור אין סוף ב"ה, על ידי עסק התורה והמצוות בכלל ובפרט בקבלת מלכות שמים בקריאת שמע, שבה מקבל וממשיך עליו יחודו יתברך בפירוש באמרו 'ה' אלקינו ה' אחד'.

מובא בהגדה: מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו מסובין בבני ברק, והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה, עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם: רבותינו, הגיע זמן קריאת שמע של שחרית. ראיתי בספר אחד שפירש שהתנאים הקדושים סיפרו ביציאת מצרים באופן נשגב כל כך, עד שהתלמידים הרגישו בנפשותיהם את ההארה שכלל אין מציאות של עולם הטבע. גם בעולם הטבע הנפרד החיצוני, היה מורגש גילוי ה', והטבע כבר לא הסתיר אפילו לעיניים הטבעיות.

ומבואר מזה, ששלימות סיפור יציאת מצרים צריכה לגלות את העומק הזה, שהנפש האלוקית תרגיש בהרגשה מופלאה ובחיבור עליון את דביקותה בענין הזה של 'הגיע זמן קריאת שמע של שחרית', שגם בעולם הזה יהיה ניכר הבהירות של מלכות שמים.

❦ פקודא קדמאה למנדע ליה לקודשא בריך הוא ❦

כבר הזכרנו בשיעורים קודמים ש'אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים' זו היא מצות אמונה, בין לדעת הרמב"ם (ספר המלוות מ"ע 6) שמונה את מצות האמנת האלוקות כמצוה בפני עצמה, שנצטוונו להאמין שיש שם עילה וסיבה והוא פועל לכל הנמצאים, ובין לדעת בעל הלכות גדולות והרמב"ן (צטטנוהו על הרמב"ם 55) שטוענים שאי אפשר למנות זאת למצוה, משום שזה יסוד שקודם למצוות.

ומביא הרמב"ן את דברי המכילתא (מוצא צילקו"ש שמות 2, ג) משל למלך שנכנס למדינה, אמרו לו עבדיו גזור עליהם גזירות, אמר להם לאו, כשיקבלו מלכותי אגזור עליהם גזירות, שאם מלכותי אינם מקבלים גזירותי היאך מקיימים. כך אמר המקום לישראל 'אנכי ה' אלקיך לא יהיה לך אלהים אחרים על פני', אני הוא שקבלתם עליכם מלכותי במצרים, אמרו לו הן, כשם שקבלתם מלכותי קבלו גזרותי.

האמנת האלוקות היא הקודמת לכל המצוות, בין לפי הרמב"ם ובין לפי הבה"ג, היסוד של כל היהדות זה לדעת את ה'. גם בזוהר הקדוש (רע"מ ואלף כה). כתוב כך: פקודא דא קדמאה דכל פקודין, למנדע ליה לקודשא בריך הוא, למנדע דאית שליטא עילאה, דאיהו רבון עלמא וברא עלמין כולהו, שמיא וארעא וכל חיליהון. אחר כך ממשיך ואומר שם, שכשיצאו ישראל ממצרים לא היו יודעים את הקב"ה, כיון שבא משה אצלם, לימד אותם מצוה זו הראשונה, כמו שכתוב (שמות 1, 1) וידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם וגו', ואם לא מצוה זו לא היו ישראל מאמינים בכל הניסים והגבורות שעשה להם הקב"ה במצרים, כי לא היו מכירים מי עשה להם את כל הניסים והגבורות.

לכן בבואנו להתכונן למצות סיפור יציאת מצרים, יש להקדים את הידיעה הבסיסית, לדעת שה' הוא זה שעושה הכל. הענין הזה הוא יסודי במצות סיפור יציאת מצרים, יסודי בכל מצוות התורה, ויסודי לא פחות בכל היות האדם אדם, כמו שאדם צריך להיות.

❦ דעת שיש בה יכולת להוליד ❦

מצות סיפור יציאת מצרים היא אמנם מצוה לספר בפה, אבל עיקר המצוה הוא לדעת מה זה מצרים ומה זה יציאת מצרים, ולדעת לספר זאת בפה באופן

שהסיפור יופיע בנפש, שהסיפור הזה יחקוק חקיקה של הבנה בנפש, עד שיהיה שייך בנפש שלנו פעולה נפשית של יציאת מצרים.

ולכן צריך באמת להבין היטב ולערוך את המצע הזה בנפש, מה זה נקרא יציאת מצרים, ומה זה נקרא סיפור יציאת מצרים, ואיך עושים זאת על ידי אמירת ההגדה.

כמובן שיש את החלק של ההשראה הרוחנית, השראת השכינה שבאה בבתי ישראל בלילה הזה ואין ספק בדבר. מה שהרבה מאד אנשים - גם אנשים די פשוטים - זוכים ומרגישים בלילה הזה התעוררות והתרגשות, זהו בוודאי השראה רוחנית אלוקית. אבל כאשר האדם לא מנצל כראוי וכנכון את ההשראה הרוחנית הזאת, שקורית בנפש שלו ושל בני ביתו, הוא בעצם חוטא לאמת וחוטא לכוונה של המצוה.

שהרי כוונת המצוה היא 'ולקחתי אתכם לי לעם וידעתם כי אני ה' אלקיכם' (שמות 17, 1), משום שעיקר הפגם של מצרים היה במידת הדעת (שעה"כ פסק דרוש א'), ומשה רבינו בכח הדעת גאל את ישראל עד שבאו למצב של 'וידעתם כי אני ה''. דעת הוא לשון חיבור והתקשרות (ראה מניח סופ"ג), זה לא חיבור פיזי, אלא חיבור השכלתי-נשמתי, חיבור שיכול להוליד ולדות, כמו שכתוב (בלש"ס ד, 6) והאדם ידע את חוה אשתו, ועל ידי זה 'ותלד', כמו כן ידיעה פנימית של דעת, זו ידיעה כזאת שמולידה משהו. מידיעת ה' נולדת מציאות חדשה בנפש של האדם, וזה העניין של סיפור יציאת מצרים. הדבר הזה נאמר מאד פשוט ובקלות, אבל העומק של זה הוא רב מאד, וזה בעצם מהות האדם.

☪☪ המהות של איש ישראל היא אלוקית ☪☪

צריך להרחיב את הדיבור קצת על הדבר. התורה כותבת ארבע לשונות של גאולה: והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי, כמו שכתוב (שמות 17, 1-10) והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים, והצלתי אתכם מעבודתם, וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים, ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים, וידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים, והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אותה לכם מורשה אני ה'.

כאשר נתבונן בפסוקים הללו, נראה שכל הלשונות של גאולה אמורות להביא את ישראל למהות עליונה. הזכרנו בשיעורים קודמים את דברי המהר"ל בביאור מאמר חז"ל (יבמות ס"א. ועוד) אתם קרויים אדם ואין עכו"ם קרויים אדם, שצריך ביאור, שהרי לכאורה הגופים של ישראל ושל כל האומות שווים וגם הגוי הוא בחינת מדבר, אם כן מדוע רק ישראל מתעטרים בעטרת תפארת 'אדם' שהוא נזר הבריאה ותכלית כל התכליתות.

מבאר המהר"ל (נפש ישראל פי"ד) הן אמת שאף הגוי יש בו משהו רוחני ולכן הוא אכן בבחינת מדבר, אבל החלק הזה בטל ברוב, משום שיבשר חמורים בשרם וזרמת סוסים זרמתם' (יחזקאל כג, כ וראה צרכות כה), כלומר המהות שלו - הדיבור ההווה וההולדה שלו, הם בבחינת חמור, כי אין להם נשמה ועיקר העסק והעניין שלהם הוא חומרי.

הדביקות של גוי היא בעולם הזה, ואילו איש ישראל למרות שיש בו גם חלקים חומריים, עיקר העניין שלו זה החלק האלוקי. דבר זה נקבע בעם ישראל בעת שיצאו ממצרים, שלב אחר שלב, עשרת המכות, יציאת מצרים, קריעת ים סוף וההשלמה הגדולה במתן תורה שמעמד זה הוא נשמת עם ישראל, וכל הדברים הללו יצרו מציאות אלוקית של 'אתם קרויים אדם' וממילא כל החלק החומרי של האדם בטל ברוב.

❦ התולדה הנפשית הבאה מסיפור יציאת מצרים ❦

ה'שם משמואל' (פרשת ויקרא ד"ה צמדקט) כותב בשם הרמב"ן, על הפסוק (שמות כ, י) לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא, כידוע מחז"ל (שעשועות ס"א). שהכוונה להישבע לחינם, שבועה שלא מועילה כלום, כמו כן - אומר הרמב"ן - כאשר יש לאדם התעוררות והוא לא מוליד ממנה שום דבר, הוא עובר על 'לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא', כי התכלית של ההתעוררות היא לא הרגע הזה שיש לאדם נעימות של אהבה, אכן זה גם טוב, אבל זה אמצעי לדרגה גדולה יותר, ועיקר המכוון הוא שאדם מתוך ההתעוררות שיש בו יתקרב לקב"ה, ואז יתגלה דרך הנפש שלו מציאות ה' בעולם, ויהיה דירה בתחתונים דרכו.

ובכן כאשר אדם מקיים מצוה, עיקר המטרה היא שהאדם יהפוך להיות מציאות אחרת. כל המצוות שאדם מקיים זה נפלא והוא יקבל על זה שכר, אבל

עיקר השלימות של קיום המצוות זה כאשר יש את האדם בפנים. שהוא עושה את המצוות ביראה באהבה ובחשק והמצוות מולידות בו משהו.

כאשר אדם יודע והידיעה מולידה בו משהו זה נקרא דעת, חיבור המוליד. ולענייננו במצווה שאנו עוסקים בה, הכוללת אכילת מצה, סיפור יציאת מצרים, הגדה, הלל, וכן כל המצוות שחז"ל ציוו עלינו בלילה הגדול הזה, צריך לדעת מה הם צריכים להוליד בנפש ואיך עושים זאת.

הזכרנו כבר את לשון הפסוק 'וידעתם כי אני ה' - ידיעה של חיבור כי אני ה'. זאת אומרת שבמערכת המחשבה של האדם, צריכה להיכנס התחושה וההרגשה של מציאות ה'. כדברי בעל התניא שפירש מאמר חז"ל (ברכות מ.) שאין התינוק יודע לקרות אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן, שזה מרמז על עניין אכילת מצה הנקראת בזוה"ק (פרשת תולדות) מיכלא דמהימנותא, שסגולת המאכל הזה להוליד באדם את היכולת לקרוא ולומר אבא.

ואמנם זה עדיין אמירה של תינוק, כי הוא לא יודע למה הוא אומר אבא, והוא גם לא מבין מה זה אבא, אבל כאשר האדם הוא משכיל ובר דעת והוא למד חומש, הוא מתכוון ליום טוב והוא כבר מבין קצת מה מדובר, אז המצוות האלה צריכות להוליד בו את הידיעה, כמו שאדם יודע על אבא ואמא שלו, שהידיעה הזאת גורמת לו שהנטייה הטבעית שלו תהיה אליהם, התשוקה והבטחון שלו תהיינה בהם והתקווה של כל דבר זה מהם. כך זה בגשמיות, אך הרבה מעבר לזה הוא ברוחניות, כאשר הנפש האלוקית שבאדם יודעת את הידיעות באמת ובבירור, מתרחשת בנפשו איזו שהיא נטייה, שהנפש מרגישה העתקה והזזה מלהיות מציאות של איש של סתם כך - איש של עולם התוהו, שאין לו מציאות נפשית מוגדרת - לאיש ישראל שיש לו מציאות נפשית מוגדרת של הישענות על ה'. זה נקרא וידעתם כי אני ה', ידיעה של חיבור ודביקות, ידיעה כזאת שמולידה תולדה, שהתולדה היא כי אני ה'.

❁❁ חירות האדם - השעבוד אל ה' ❁❁

אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, האמונה מתאפיינת דווקא בעניין של יציאת מצרים - התנתקות מהכח המתנגד לאמונה. לצאת מהשליטה של קליפת 'מי ה' אשר אשמע בקולו' ולהתנתק מהעבדות של מצרים לעבדות ה'. ועבדות ה' זה עבדות שהיא מלאה אור, כמו שאמרו חז"ל (שיוצין נד.) על הפסוק

(שמות לג, טו) חרות על הלוחות, אל תקרי חרות אלא חירות, שהידיעות האלוקיות האלה מולידות בנפש חירות אמיתית.

ולמה באמת זה נקרא חירות, והרי לכאורה להיות עבדים של הקב"ה זה יותר קשה מלהיות עבדים של פרעה, משום שהעבדות של פרעה היא עבדות פיזית, למרות שגם הדעת שלהם היתה בגלות, אבל סוף סוף זה עבדות פיזית, אבל העבדות של הקב"ה זה עבדות בנפש. אלא ש'עבד' הכוונה למישהו שלוקחים לו את החירות, שהוא לא יכול לעשות מה שהוא רוצה, אבל העבדות של הקב"ה זה להיות מחובר למעיין - לעצם החיים. כאשר האדם הוא עבד ה' באמת, הוא מתנתק מלהיות - במקרה הטוב - אדם חופשי, שהמהות שלו היא מהות מנותקת, סתם איש, והוא הופך להיות אדם אלוקי שכל המהות הפנימית שלו זה עבד ה', זה נקרא 'חרות על הלוחות' אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה (שמות ו, ט), כי החירות האמיתית היא באור פני מלך חיים, הדביקות האמיתית וההתענגות וההימצאות במקום של השפע והאור.

אלו הן מילים יפות, שאילו אדם זוכה לחוש זאת ולו פעם אחת, אז הוא מבין הוויה חדשה בנפש, וזה העניין שצריך לקרות אחרי יציאת מצרים. יציאת מצרים צריכה להוציא את האדם מהמציאות הקודמת שלו ולהעתיק אותו אל מציאות אחרת. ויש מצרים שבכל דור ודור וחושך שבכל דור ודור, ויש גאולה שבכל דור ודור, ואפילו בכל יום ויום, ואדם צריך לפעול בנפש שלו את יציאת מצרים הזאת, ממקום אמיתי - מחיבור של הנפש, חיבור שמוליד הוויה חדשה.

☪ ההתגלות מותירה רושם בנפש האדם ☪

לא שאנו אומרים שכאשר אדם יצא ממצרים וחווה את החוויה הזאת, הוא תמיד נמצא שם, והוא תמיד מרגיש את זה. ממש לא. לאדם יש לפעמים חושך; יש קדושה ויש סטרא אחרא, יש אור ויש קליפות, יש כל מיני יצר הרע, אתה ישן לו והוא ער לך, אבל עם כל זאת בנפש כבר קרה הדבר הזה, התהליך כבר התרחש.

כמו כאשר אדם מבין טוב סוגיא, הוא קולט היטב את מהלך הגמרא, את ההווה אמין, את המסקנא, את הקושיא ואת הדחייה, את החקירה, את שני הצדדים ואת הראיות לכאן ולכאן, ולאחר מכן זה נעלם ממנו, הוא כבר לא כל כך יודע, אך בעומק נפשו זה קיים וצריך לעורר את זה שוב. כך היא ההתגלות שמתגלית

בליל הסדר, הנקראת בספרים הקדושים 'גדלות המוחין', זה מגיע ואחר כך זה נעלם ואז האדם צריך לעבוד לרכוש זאת. כך זה אדם, אחרי שהוא יודע הוא גם לא יודע, הוא צריך תמיד להיות כעיני שפחה אל יד גבירתה, כן עינינו אל ה' אלקינו עד שיחננו.

אבל כאשר האדם יודע את המהות האלוקית שיכולה לקרות בנפש שלו, זה נקרא יציאת מצרים, ולשם צריכה העבודה של הלילה הזה להוביל את האדם. אמונה זה לא דקלום, מה שאנו אומרים את האמונה זה רק תרגום של מה שמרגישים בלב או מה שצריכים להרגיש בלב.

לכן אפילו כולנו חכמים, כולנו נבונים, כולנו יודעים את התורה, מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים, הכוונה להאיר ולמשמש בזה ולהוסיף בזה עוד ועוד, עד שזה יהיה אור בנפש.

כל מצוה ומצוה צריכה לפעול בנפש האדם, על אחת כמה וכמה המצוה הזאת, שהיא שורש של כל המצוות ושורש האמונה, בפרט שזה הזמן המיוחד שהתורה הועידה עבור הנחלת האמונה לדור הבא.

חכם בנו שואלו ואם אינו חכם אשתו שואלתו, ואם לאו הוא שואל לעצמו, ואפילו שני תלמידי חכמים שיודעין בהלכות הפסח שואלין זה לזה (פסחים קטו). חז"ל העמידו את הסיפור בדרך של שאלה ותשובה, הכוונה בזה היא שכאשר יש שאלה, התשובה משלימה את השאלה. וכך צריך האדם בעצמו לפעול בנפש שלו שסיפור יציאת מצרים יהווה אצלו איזו שהיא השלמה; שיבין קודם את המקום שחסר השלמה, שהתשובה והסיפור יהיו משלימים אותו.

ואין סוף לבהירות, לדעת ולקירבת אלקים שאדם יכול לזכות. ביום הזה אדם צריך 'לבוא עליו משהו'... לעבור עליו איזה מציאות שתוליד בו את התולדה הראויה. כמו אדם שעובר חלילה איזה תאונה, אומרים שהוא עבר טראומה, הזיכרון צרוב בנפשו, ומהיום זה צועק בבן אדם מבפנים, זה שוב לא אותו בן אדם. הוא היה במקום אחר, הוא חווה דבר אחר.

❦ צדיקים ילכו בם ❦

כל מצוה צריכה להיות כך למי שזוכה, גם במצות אכילת מצה שבזוהר הקדוש מכנה אותה בשם 'מיכלא דמהימנותא', אם כן למה כולם אוכלים מצה ולא

כולם מרגישים את העניין הזה? אף שוודאי משהו מתרחש בנפש אע"פ שלא מרגישים, אבל תלוי איך אדם אוכל את המצה.

חז"ל אומרים (מזיר כג.) משל לשני בני אדם שצלו את פסחיהן, אחד אכלו לשום מצוה ואחד אכלו לשום אכילה גסה, זה שאכלו לשום מצוה עליו נאמר (י"ט ט"ז) וצדיקים ילכו בם, וזה שאכלו לשום אכילה גסה עליו נאמר ופושעים יכשלו בם. שניהם נכנסו עם שטריימל ובעקיטשע ושניהם אולי עשו הכנה טובה, אבל אחד נכנס עם... נו, מתי יבוא הבשר... הוא אהב את זה, הוא אוהב בשר גדי והוא נדבק בבשר... הוא קיים מצוה, הוא עשה את המצוה וזה נפלא, אבל עליו נאמר ופושעים יכשלו בם'.

לפני שנבין מה זה 'פושעים יכשלו בם' נבין קודם מה זה נקרא 'צדיקים ילכו בם'. יש עניין ללכת במצוה, המצוה עושה בו הליכה, הוא הולך ומתקדם עם המצוה. 'פושעים יכשלו בם' כשאדם נכנס לאכול את המצה לשם אכילה גסה, זה כשלון, כלומר הפסקה של הליכה.

וכך גם בכל מצוה ומצוה, כאשר אדם עושה אותה בתשומת לב הראויה, היא מולידה בנפש את מה שמצוה יכולה להוליד בנפש. כבר הארכנו בהזדמנויות שונות, שרמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה נקראים תרי"ג עיטין, עצות לדביקות בה', הם חיבורים עליונים.

❦ ידעת יסודות האמונה ❦

עכשיו השאלה הגדולה היא איך מגיעים לזה. כולם בעלי דעת להבין שלא מגיעים לזה ברגע אחד ובלי הכנה, למרות שכולנו מאמינים בכח הנשמה, אבל אם לא היינו מגושמים ומלוכלכים בחטא, אז גם כאשר היינו עומדים להתפלל שמונה-עשרה, היינו מתחילים פתאום להרגיש את ה' ולבכות לה'... או כאשר היינו אומרים 'נשמת' בשבת, היה קורה לנו משהו... כמו שאמר לי משהו בשם הרבי הקדוש רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע, שהיה אצל האדמו"ר הקדוש מהרי"ד מבעלזא זי"ע וראה אותו משחק בשעון בעת שקרא קריאת שמע זאל נישט אויסגיין פאר דביקות' כלשונו (-שלא תצא נפשו מרוב דביקות).

הלואי היה קורה לנו גילוי כזה של נשמה, אך שאור שבעיסה ושעבוד מלכויות מעכבים, שהם היפך עול מלכות שמים. ובכל זאת מה העצה לזה, בשביל

זה נתן לנו הקב"ה את הדעת, שהדעת הזאת צריכה להוליד בנו דברים, והאדם צריך ראשית כל להכניס בדעת הזאת את היסודות.

צריך לדעת את יסודות האמונה בבהירות. פעם היו יונקים זאת בבית, אבל גם אז לא די. מדובר על ידיעת היסודות שאנו מדברים כל השנה: א. שיש עולם הזה ועולם הבא, העולם הזה הוא שבעים, שמונים, תשעים שנה. ושעשרת אלפים שנה לעומת נצח, זה אפילו לא גרגיר חרדל לעומת כדור הארץ. עיקר המקום והזמן של הנשמה אינו בעולם הזה. העולם הזה הוא כמו יום השוק - מכולת, שבה קונים את המוצרים לנצח. אם אדם לא מביין את הדבר הזה, הוא לא יודע על מה הוא מדבר. ב. עיקר האדם זה לא הגוף שלו אלא הנשמה. זה בא לידי ביטוי ביכולת התחושה של הרוחניות. ג. אף שבלי ספק צריך לקיים את גוף המצוות, אבל גם כשהוא פועל עם הגוף, הנשמה היא זאת שפועלת דרך הגוף.

אדם צריך לדעת את הדברים הללו, לדעת ולדעת. צריך כל כך להרגיל את עצמו בידיעות הללו, עד שהוא יבין ויחוש זאת גם באמצע השינה, וכל עוד זה לא כך, אין כח הולדה בדעת שלו. וזה קורה רבות, כי אנשים ממעטים להשתמש בחלק הדעת שלהם. ה' ברא כח נפלא מאד שנקרא הרגל, ואדם עושה את כל המצוות מתוך הרגל. אוי ואבוי אם לא היה לנו את כח ההרגל. אבל מתוך הטוב שהקב"ה היטיב איתנו אנחנו לא מספיק שמים לב, אדם מתרגל ואז הוא שוכח את המהות של האדם, שהוא חלק השכל הדעת והנשמה שלו.

❁ להיות אדם שיודע ולא אדם טכני ❁

מזה נובע, שאדם יכול לעמוד בתפילה והוא באמת זקוק לישועה, כגון מי שצריך רפואה, ושוב ושוב הוא מפספס את ה'רפאינו'... או שהוא מחשב כל מיני הצלחות בכסף ב'ברך עלינו'... והתמיהה גדולה, הרי אתה יודע... אך ככה זה, כי הגוף והנפש הם מערכות שנלחמות זה בזה.

כאשר אדם יודע את האמת ויחד עם זה הוא לומד ומתייגע בתורה, שהתורה היא פשוט 'עץ חיים למחזיקים בה', אז הקדושה של דברי תורה מולידה בנפשו ניצוצות של אור, שהניצוצות האלה מתגברים על החושך של החומריות. כך לאט לאט כמה שאדם רגיל לשפוט את המעשים שלו עפ"י רצון ה'; האם אבא מרשה או שאבא לא מרשה. זה הופך אצלו להיות כמו שאומרים 'חור

בראש', תקוע גם באמצע השינה. ה' מרשה או ה' לא מרשה, זה צריך להיות המודד של האדם, המילה הכי אימתנית לבן אדם היא: ה' לא מרשה! זה צריך להיות לו חומה.

כשאדם הוא במצב הזה כמו שאדם צריך להיות, אז המצוות יכולות לפעול אצלו. המכשיר הזה עובד, התורה של המכשיר הזה, זה החיבור הפנימי של האדם.

צריך היטב לדעת מה זה האדם, אם האדם זה החלק הפיזי שבו זה משהו אחר. אדם מניח תפילין כל בוקר, אם הוא לא יודע מה זה תפילין, אז הוא באמת לא יודע. אבל אם הוא יודע והוא עומד מול ה', אז זה משהו אחר לגמרי. אם הוא לומד תורה והוא יודע מה זה תורה וכך הוא לומד, הוא נדבק בה! פשוט נדבק בה!

צריך ללמוד את העניין הזה, כי יש בזה כל מיני רמות של קרבת אלקים. אבל כשבן אדם לא יודע שהוא הולך לקראת חיי הנצח, אז החיי שעה אצלו זה הנצח, העיקר אצלו זה ההנאה שהוא נהנה בעולם הזה, כל מיני הנאות, כסף וכבוד. אך כאשר בן אדם מבין את מהות החיים באמת, אז מהות החיים זה החיים שלו, וכל עוד שהוא לא חי את מהות החיים, הוא מרגיש שהוא סובב סביב כמו קרוסלה, הולך והולך ולא הולך לשום מקום. כי כשהידיעה של בן אדם לא שלימה, חסרה לו הדעת שיכולה להוליד תולדות.

וזה גם חלק נכבד מאד מסיפור יציאת מצרים, לדעת את זה, להתעסק בדבר הזה. מי שיודע, זה יציאת מצרים הכי גדולה, כי מי שעוד לא יודע את הדברים הללו הוא באמת במצרים, הוא לא יודע מה זה לצאת ממצרים וזה מאד מאד עצוב. וזה יהיה אצל הרבה אנשים חשובים ויראי שמים שהם ייפטרו ויעלו לשמים, יקבלו אותם שם יפה ויאהבו אותם, ואז יתנו להם דרגה כזאת להרחיק אותם מהגוף; ינקו אותם מהגוף, ישימו עליהם בושם שישכחו מהסרחון שלמטה... וידעתם כי אני ה'. מה שיהודי בר דעת מבין פה ויודע בכל שמונה-עשרה, הם ירגישו אחרי שימותו, וגם אז יצטרכו חמישים שנה כדי לקבל את הדרגה הזאת...

❁ ידיעות האמת צריכות להיות חלק מאיתנו ❁

ביקרתי השבוע מישוהו בבית החולים והייתי עד לאיזה אפיזודה. עברתי ליד מיטה של מאן-דהו ואני שומע דו שיח בין מבקר לחולה. המבקר שואל את המאושפז, אם הוא רוצה שיביא לו עיתונים או ספר לקריאה. למאושפז היה שם כפי הנראה איזשהו ספר קדוש, והוא ענה להוא שאין לו צורך בחומר קריאה, כי הוא מתכוונן לליל הסדר. המבקר לא הצליח להביין: מה יש להתכוונן לליל הסדר? וכי זה יום כיפור?...

אדם זה נפש חיה, הוא משהו אלוקי, וכשהוא לא יודע את הידיעה הזאת חסר לו. וכמה שאדם יודע את זה ככה הוא אדם, וכמה שהוא אדם, האדם שבו מוליד תולדות. ודרגות שקודם לכן היו בבחינת מצרים, הופכות להיות אצלו למציאות ואז היציאת מצרים שלו היא בדרגה יותר עליונה, וכך אדם הולך מדרגה לדרגה, בהבנה ובהעמקה.

כאשר אדם אוכל מצה, יש אנשים שעיקר המחשבה שלהם טרודה רק אם היה שיעור או לא היה שיעור, לפני חצות או אחר חצות... איני לועג חלילה לאף אחד, הלואי ואזכה להיות יהודי כשר. אכן זה הצורה החיצונית של מצוה ואי אפשר לזלזל כהוא זה, אבל יש מעבר לזה. אדם אוכל את המצה, וכשהוא אוכל הוא אומר: ריבונו של עולם, אני זוכה כעת לעשות את המצוה שלך, לבלוע את המצה הקדושה בפה ובאיברים הגשמיים. הוא חושב על כוונת המצוה ודבק ברצון האלוקי שבמצוה, וככה במחשבות אלה שחלות על הקמח והמים האלה ונלעסים בפיו, כל זה הופך להיות בקרב וכרעיים שלו אלקות, ודאי שזה מיכלא דמהימנותא, ומכל החיצוניות והגשמיות של הבלי עולם הזה, של כסף וכבוד ושאר הנאות הגוף, לא נשאר שום דבר.

מסופר בחיי מוהר"ן שהרה"ק רבי נחמן מברסלב זי"ע דיבר עם אברך אחד חסידות, וקרא לו לחלון, באותו עת היה יום השוק, ומבעד לחלון ראו חמורים וסוסים וסוחרים, אמר לו הרבי: אתה רואה? בעוד חמישים שנה, לא יישאר מכל זה שום דבר!... מה המסר שבזה? פשוט, זה עולם חולף. אלא שהקב"ה הפליא לעשות בעולם הזה את הקונץ הזה, שזה נראה כאן נצח נצחים. וזה תחילת המלחמה של האדם, זהו הבלון הראשון שצריך לפוצץ... מי שלא

מבין את הדבר הזה, פספס את הנקודה המרכזית. מי שחושב שפה זה נצח נצחים, ושואף לחיי רווחה, וילה עם וולוו, יהיו לך כל מיני עניינים, כספים, החובות הלבבות (שער הפרישות פ"ג) מתאר זאת: 'יחשבהו מכון שבתו ובית עולמים, ומשתדל בו בכל יכולתו וישים כל לבבו וכל עמלו אליו, והוא סובר כי הוא רץ לתקנת נפשו ואינו משער כי עמלו ומותר קיבוצו יהיה לזולתו בחייו ואחרי מותו והתעלם מעניין אחריתו'.

ידיעת האמת באה על ידי עמל התורה, לימוד ספרי חסידות ספרי מוסר וספרי יראת שמים. כל הספרים לא חשוב באיזה צבע ובאיזה סדר. ודאי שמאד מאד טוב ללמוד בספרים היסודיים כמו מסילת ישרים וספר התניא שהוא מדבר כבר בדרגה עליונה יותר. אפילו ארחות צדיקים, שהוא ספר מוסר קל יחסית, אבל הוא מלא יראת שמים ויראת חטא.

גם מוסר אפשר ללמוד בצורה חיצונית, צריך ללמוד מוסר ולהבין את מהות החיים באמת. הרבה שואלים איך אפשר להכניס את הידיעות האלה הביתה? זה שאלה נכונה וצריך בחכמה להכניס את הדברים הביתה, אבל כאשר בן אדם חי את זה וזה הופך להיות חלק ממנו, זה נכנס ממילא הביתה, לא בדלת האחורית אלא מכל פינה ופינה זה נכנס, וזה נכנס היטב! כי כשאדם נפגש באמת עם האמת, זה חייב להוליד בו תולדות.

ה' יזכה אותנו ל'יודעתם כי אני ה'".

נקודות הפצת הגליון

ירושלים:

גאולה - 052-7611638

שמואל הנביא - 050-4107728

סנהדריה המורחבת - 054-8459096

מקור ברוך רוממה - 052-7662984

מודיעין עילית:

קרית ספר - 052-7138907

ברכפלד - 058-3252176

עפולה:

054-8443510

צפת:

053-3165270

קריית גת:

052-7632147

אלעד:

054-8402450

אשדוד:

רובע ז' - 052-7155349

ביתר עילית:

גבעה אA - 052-7637888

גבעה בB - 050-4111832

בית שמש:

הקריה החרדית - 052-7120025 (בערב)

רמת אברהם - 052-7679597

רמה ב' - 052-7130303

בני ברק:

בבית המדרש - רחוב בלוי 8

חיפה:

052-7602631 • 058-3200731